

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Prop. 62 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven og enkelte
andre lover (oppfølging av Stortingets vedtak
om økt fribeløp for uføre)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4.3	Departementets vurderinger	17
2	Bakgrunnen for lovforslagene	6	5	Endring for å sikre at personer som mottar uføretrygd fortsatt har samme rett til hjelpemidler i arbeidslivet	20
3	Økt fribeløp slik at uføre kan tjene mer uten at uføretrygden blir redusert	7	5.1	Gjeldende rett	20
3.1	Gjeldende rett	7	5.2	Departementets vurderinger	20
3.2	Bakgrunn for gjeldende regler	8	6	Ikrafttredelse	22
3.3	Departementets vurderinger	9	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	23
3.3.1	Fordeler og ulemper ved økt fribeløp	9	8	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget ..	24
3.3.2	Nærmere detaljer om forslaget	14		Forslag til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (oppfølging av Stortingets vedtak om økt fribeløp for uføre)	27
4	Uførepensjon fra tjenestepensjonsordninger	16			
4.1	Innledning	16			
4.2	Gjeldende rett	16			
4.2.1	Offentlig tjenestepensjon	16			
4.2.2	Privat tjenestepensjon	17			

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Prop. 62 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (oppfølging av Stortingets vedtak om økt fribeløp for uføre)

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet 27. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, i samråd med Finansdepartementet, legger fram forslag til lovendringer om økt fribeløp for uføre. Økt fribeløp innebærer at uføre kan tjene mer uten at uføretrygd eller uførepensjon blir redusert. Forslaget er en oppfølging av Stortingets budsjettvedtak for 2026, samt oppfølging av vedtak 70, 5. desember 2025.

Forslaget omfatter endringer i folketrygdloven § 12-14, lov om Statens pensjonskasse § 29, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 12 og lov om tjenstepensjon § 8-9. I tillegg foreslås det endring i folketrygdloven § 10-5 om stønad til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet (hjelpemidler) for å unngå at økt fribeløp gjør at uføre får svekket tilgang til hjelpemidler i arbeidslivet.

2 Bakgrunnen for lovforslagene

I forslaget til statsbudsjett for 2026 foreslo regjeringen tiltak for å gjøre det enklere å kombinere uføretrygd med arbeid, se Prop. 1 S (2025–2026) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet punkt 2.2.5 og Prop. 8 L (2025–2026) *Endringer i folketrygdlova og enkelte andre lover (oppfølging av tiltak i forslaget til statsbudsjett 2026 m.m.)* punkt 2. Det ble blant annet foreslått å sette et tak for hvor mye uføretrygd kan reduseres mot inntekt og å øke minste inntekt før uførhet for gifte og samboende. Regjeringen foreslo ikke endringer i fribeløpet. Fribelet er en terskel for hvor mye høyere inntekt enn den forventede inntekten etter uførheten, uføre kan ha uten at uføretrygden blir redusert.

I budsjettforliket mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble det besluttet at fribelet likevel skal økes fra 1. oktober 2026, med virkning fra 1. januar 2026.

I vedtak 70 etter finansdebatten 5. desember 2025 fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak:

«Stortinget ber regjeringen øke fribelet i uføretrygden til 1 G med iverksettelse 1. oktober 2026. De to første årene etter at man har fått innvilget uføretrygd, skal den uføretrygdde kunne tjene inntil 0,4 G uten avkorting av trygd. De påfølgende årene skal fri-

belet økes til 1 G. Dette gjelder for løpende og nye saker. Forholdet til tjenstepensjonsordningene skal vurderes.»

I statsbudsjettet for 2026 bevilget Stortinget 191 millioner kroner til å øke fribelet for uføretrygd og 6 millioner kroner til administrative utgifter i Arbeids- og velferdsetaten knyttet til å gjennomføre økningen. Videre bevilget Stortinget 6,9 millioner kroner til å øke fribelet for uførepensjon fra Statens pensjonskasse.

Ettersom økt fribelet for uføretrygd og uførepensjon fra Statens pensjonskasse allerede er vedtatt av Stortinget i budsjettet, og lovendringene må vedtas før sommeren for å kunne tre i kraft 1. oktober 2026, har forslagene i denne lovproposisjonen ikke vært på høring. Som det framgår av anmodningsvedtaket, skal forholdet til (øvrige) tjenstepensjonsordninger vurderes. Det kunne tilsi at departementet hadde en egen høring på forslag knyttet til disse ordningene. Det ville imidlertid innebåret at endringene i fribelet ikke kunne tre i kraft fra samme tidspunkt. Etter departementets vurdering ville det vært uheldig om uføre i en periode måtte forholde seg til ulike fribelet for sine uføreytelser.

Departementet har ikke identifisert EØS-rettslige forpliktelser eller andre internasjonale forpliktelser endringene kan komme i konflikt med.

3 Økt fribeløp slik at uføre kan tjene mer uten at uføretrygden blir redusert

3.1 Gjeldende rett

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) er varig nedsatt med minst halvparten på grunn av sykdom, skade eller lyte, se folketrygdloven § 12-6 og § 12-7. For personer som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP) når de søker om uføretrygd, er det tilstrekkelig at inntektsevnen er varig nedsatt med 40 prosent. Hovedregelen er at uføretidspunktet settes til det tidspunktet inntektsevnen var nedsatt med 50 prosent, selv om man kommer fra AAP.

Når en person får innvilget uføretrygd, fastsettes det en uføregrad som svarer til andelen av inntektsevnen som er tapt, se § 12-10 første ledd. Uføregraden fastsettes ved å sammenligne personens inntektsevne før og etter uførhet.

Inntekt før uførhet fastsettes til personens normale årsinntekt i full stilling før personen ble syk mv. (uføretidspunktet), se § 12-9 første ledd. Det innebærer at inntekten til personer som jobbet deltid i tiden før uføretidspunktet, regnes om til årsinntekt i full stilling for å fastsette inntekt før uførhet. For selvstendig næringsdrivende legges den gjennomsnittlige inntekten for de siste tre kalenderårene før uføretidspunktet til grunn for fastsettelse av inntekt før uførhet. Det følger av § 12-9 andre ledd at inntekt før uførhet ikke skal settes lavere enn 3,5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G)¹. For personer som fyller vilkårene for minsteytelse som ung ufør, skal inntekt før uførhet ikke settes lavere enn 4,5 G.

Inntekt etter uførhet fastsettes til den inntekten mottakeren av uføretrygd er forventet å kunne skaffe seg ved å utnytte restinntektsevnen sin, se § 12-9 tredje ledd. Både inntekt før og etter

uførhet justeres i samsvar med endringer i grunnbeløpet, se fjerde ledd.

Uføretrygd beregnes på grunnlag av den gjennomsnittlige pensjonsgivende inntekten de tre beste av de fem siste kalenderårene før uførheten, se § 12-11. Pensjonsgivende inntekt som overstiger 6 G i et kalenderår regnes ikke med i grunnlaget. Det følger av § 12-13 første ledd at full uføretrygd ytes med 66 prosent av grunnlaget. Personer med lav eller ingen opptjening har rett til en minste årlige ytelse, se § 12-13 andre ledd.

Uføretrygden en person har rett til utgjør en forholdsmessig andel av full uføretrygd, basert på uføregraden, se § 12-13 siste ledd. Dette innebærer at en person med en uføregrad på 50 prosent har rett til halvparten så høy uføretrygd som en person med en uføregrad på 100 prosent som hadde samme inntekt i tiden før uførheten. Uføretrygd gir altså bare kompensasjon for den delen av inntektsevnen som antas å være tapt ved innvilgelse av uføretrygd.

Dersom inntektsevnen blir ytterligere nedsatt etter at en person har fått innvilget uføretrygd, kan uføregraden økes. Derimot reduseres ikke uføregraden selv om personen vinner tilbake noe av inntektsevnen. I stedet kan uføretrygden en person får utbetalt, bli redusert mot personens pensjonsgivende inntekt.

Reglene om reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt, følger av § 12-14. Når en person får innvilget uføretrygd, blir det fastsatt et bunnfradrag² som svarer til inntekt etter uførhet pluss et fribeløp. I dag utgjør fribeløpet 0,4 G per kalenderår. Inntekt som er lavere enn bunnfradraget, har ikke noe å si for hvor høy uføretrygd mottakeren får utbetalt. Dersom den pensjonsgivende inntekten derimot er høyere enn bunnfradraget i et kalenderår, blir utbetalingen av uføretrygden redusert, men uføregraden beholdes. Reduksjonsprosenten svarer til kompensasjonsgraden, det vil si hvor

¹ I dag er det en minste inntekt før uførhet på 3,3 G for personer som lever sammen med ektefelle eller samboer, mens enslige har minste inntekt før uførhet på 3,5 G. Nivåene blir like fra 1. juli 2026 med virkning fra 1. januar 2026, se lov 22. desember 2025 nr. 117 om endringer i folketrygdlova og enkelte andre lover (oppfølging av tiltak i forslaget til statsbudsjett for 2026 m.m.).

² I dag kalles terskelen for når uføretrygd reduseres mot inntekt for en «inntektsgrense». Begrepet endres til «bunnfradrag» fra 1. juli 2026, se lov 22. desember 2025 nr. 117 om endringer i folketrygdlova og enkelte andre lover (oppfølging av tiltak i forslaget til statsbudsjett for 2026 m.m.).

stor del full uføretrygd utgjør av mottakerens inntekt før uførhet. Reduksjonsprosenten skal likevel ikke overstige 70 prosent.³ Reglene er ment å gi et visst samsvar mellom den delen av full uføretrygd som blir utbetalt, og den delen av inntektsevnen som faktisk har falt bort. Reglene er også ment å sikre at det alltid lønner seg for uføre å jobbe så mye de har evne til.

3.2 Bakgrunn for gjeldende regler

De gjeldende reglene om reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt, herunder fribeløpet på 0,4 G, ble vedtatt på bakgrunn av forslag i Prop. 130 L (2010–2011) *Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre)* kapittel 8, se Innst. 80 L (2011–2012). Reglene trådte i kraft 1. januar 2015. Dette var en del av uførereformen, der folketrygdens uførepensjon ble lagt om til en ny uføretrygd.

Før 2015 gjaldt det regler om at helt uføre kunne ha en såkalt friinntekt på opptil 1 G ved siden av uførepensjonen, men denne friinntekten hadde en annen innretning og et annet formål enn fribeløpet. Dersom den pensjonsgivende inntekten til den uføre (det vil i hovedsak si arbeidsinntekten) oversteg 1 G, ble uføregraden til den uføre revurdert og satt ned. Det innebar at en overskridelse av friinntekten ga varig lavere uførepensjon. Dette gjaldt uavhengig av hvor mye friinntekten var overskredet. Ved fastsettelsen av ny uføregrad ble all forventet inntekt regnet med, også den som i utgangspunktet var friinntekt. Reglene om friinntekt ga dermed en betydelig terskeeffekt. Det gjaldt ikke bare fordi man reduserte uførepensjonen mot all inntekt dersom friinntekten var overskredet, men også fordi reduksjonen var varig.

For personer med gradert uføretrygd gjaldt de samme reglene, men de kunne ha friinntekten på 1 G i tillegg til den forventede inntekten etter uførhet (i tråd med restinntektsevnen) før uførepensjonen ble satt ned på varig basis.

Friinntekten var på opptil 1 G, men utgjorde ikke 1 G i alle tilfeller. Det gjaldt også regler om at uførepensjonen og den pensjonsgivende inntekten til sammen ikke kunne overstige inntektsnivået før uførhet. Det innebar at friinntekten ble satt lavere enn 1 G for enkelte, og at de dermed

kunne ha lavere arbeidsinntekt enn dette før uførepensjonen ble varig redusert.

Friinntekten gjaldt ikke det første året etter at uførepensjonen var innvilget eller uføregraden var forhøyet (ventetid), bortsett fra i visse unntakstilfeller. Det innebar at all pensjonsgivende inntekt som helt uføre hadde det første året, førte til at uføregraden ble revurdert. Tilsvarende gjaldt for all inntekt over inntekt etter uførhet for gradert uføre.

Gjennom uførereformen ble systemet lagt om fra en høy friinntekt og varig reduksjon til et mer fleksibelt system med lavere fribeløp og løpende (årlig) reduksjon av uføretrygden mot arbeidsinntekt. I NOU 2007: 4 *Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre* ble det foreslått regler om forholdsmessig (pro rata) løpende reduksjon av uføretrygden mot arbeidsinntekt. Flertallet gikk inn for at all inntekt skulle føre til reduksjon av uføreytelsen, men de kunne av administrative grunner likevel akseptere et mindre fribeløp på 0,2 G. For å unngå terskelvirkninger foreslo utvalget at beløpsgrensen skulle holdes utenfor ved reduksjon av ytelsen. De pekte på at det burde være en viss sammenheng mellom nivået på beløpsgrensen og eventuell ventetid. Med forslaget om fribeløp på 0,2 G mente de at det ikke var behov for ventetid. Et mindretall foreslo et fribeløp på 0,5 G. Et annet mindretall, på én person, ønsket å beholde ordningen med friinntekt på inntil 1 G, eventuelt med prosentvis reduksjon mot arbeidsinntekt over friinntektsgrensen.

I Prop. 130 L (2010–2011), se avsnitt 8.6, foreslo departementet å følge opp utvalgets forslag om en løpende forholdsmessig reduksjon av uføretrygden mot arbeidsinntekt. Departementet uttrykte at reduksjonen prinsipielt bør skje fra første krone, fordi uføretrygd skal erstatte inntektsevne som faktisk har falt bort. Av administrative årsaker mente departementet likevel at det ville være behov for å se bort fra arbeidsinntekt under en viss beløpsgrense. Departementet foreslo å sette beløpsgrensen til 0,4 G per kalenderår, samtidig som ventetiden ble fjernet. For at så mange uføre som mulig skal prøve seg i arbeid igjen, foreslo departementet at inntekt under beløpsgrensen ikke skulle tas med ved reduksjonen av uføretrygden, slik at beløpsgrensen ikke skulle skape en terskeeffekt. Videre mente departementet at en beløpsgrense på 0,4 G på en god måte balanserte hensynet til at samlet inntekt ikke skal kunne bli for høy i forhold til tidligere inntekt, med at reglene skal motivere til å prøve seg i arbeid.

³ Regelen trer i kraft 1. juli 2026 med virkning fra januar 2026, se lov 22. desember 2025 nr. 117 om endringer i folketrygdlova og enkelte andre lover (oppfølging av tiltak i forslaget til statsbudsjett for 2026 m.m).

Departementets forslag om en beløpsgrense på 0,4 G ble vedtatt av Stortinget, se Innst. 80 L (2011–2012).

3.3 Departementets vurderinger

3.3.1 Fordeler og ulemper ved økt fribeløp

Stortingets vedtak i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 innebærer at fribeløpet nå skal økes til 1 G. Det er både fordeler og ulemper ved en slik regelendring.

Det prinsipielle utgangspunktet er at uføretrygd skal erstatte arbeidsinntekt som har falt bort på grunn av helseproblemer. Dersom en ufør har arbeidsinntekt, har ikke all arbeidsinntekt falt bort, og uføretrygden bør prinsipielt sett bli redusert.

Primært av administrative årsaker er det likevel gitt et fribeløp på 0,4 G, slik at små inntekter ikke skal føre til reduksjon av uføretrygden og eventuelt etteroppgjør med tilbakekreving av trygd. En økning av fribeløpet fra 0,4 til 1 G vil også gi administrative forenklinger, både for Nav og den uføre, ved at det i enda mindre grad vil bli behov for løpende reduksjon og etteroppgjør. Merutgiftene til uføretrygd kan likevel neppe sies å stå i et rimelig forhold til den administrative forenklingen ved økningen. Det nye fribeløpet må derfor gis en annen hovedbegrunnelse enn i dag.

Ut fra omtalen i finanskomiteens innstilling, Innst. 2 S (2025–2026), legger departementet til grunn at formålet med økt fribeløp er å gjøre det mer lønnsomt å arbeide for mottakere av uføretrygd som har restinntektsevne.

Det lønner seg allerede i dag å kombinere uføretrygden med arbeidsinntekt for de aller fleste, og med nye regler som trer i kraft 1. juli 2026, vil uføretrygden maksimalt reduseres med 70 pst. mot arbeidsinntekt utover fribeløpet, se Prop. 8 L (2025–2026) og Innst. 52 L (2025–2026). Den samlede inntekten fra uføretrygd og arbeidsinntekt vil da øke for alle dersom man arbeider mer.

Å øke fribeløpet til 1 G vil likevel gjøre det *mer* lønnsomt enn i dag å ha arbeidsinntekt mellom 0,4 og 1 G. Den effektive marginals-katten på arbeidsinntekt uttrykker hvor stor del av en inntektsøkning som faller bort i form av skatt og reduserte ytelser dersom arbeidsinntekten øker noe. Dersom marginals-katten på lønn og trygd er 33,6 pst. (trinnskattens trinn 2 i 2026) og reduksjonsprosenten for uføretrygden er 66 pst., vil den effektive marginals-katten på inntekt over 0,4 G i dag bli drøyt 77 pst. Det betyr at den enkelte sitter

igjen med i underkant av 23 kroner av en økning i arbeidsinntekten på 100 kroner. Dersom fribeløpet økes til 1 G, vil den effektive marginals-katten mellom 0,4 og 1 G bli lik marginals-katten på lønn og trygd, for eksempel 33,6 pst. Da vil den enkelte sitte igjen med drøyt 66 kroner av en økning i arbeidsinntekten på 100 kroner. For uføre med lavere kompensasjonsgrad, det vil si de som får kompensert mindre enn 66 pst. av inntekten før uførhet, vil økningen i hvor mye de sitter igjen med av arbeidsinntekten, være mindre.

Selv om en inntektseffekt også kan trekke i retning av at uføre vil arbeide mindre når fribeløpet økes, se boks 3.1, antar departementet at endringen vil medføre at de som allerede er uføre, vil arbeide mer. Samtidig må det påregnes at økt fribeløp kan føre til en økning i tilgangen til uføretrygd. Det skyldes at uføretrygd kombinert med arbeidsinntekt blir relativt mer gunstig enn i dag, sammenliknet med å være i fullt arbeid. Økt antall uføre vil isolert sett medføre redusert arbeidstilbud. Hvorvidt økt fribeløp gir høyere eller lavere arbeidstilbud samlet sett, er derfor usikkert. På kort sikt antar departementet likevel at økt arbeidstilbud blant dem som allerede er uføre, er viktigst, og at man derfor kan forvente en viss nettoøkning i arbeidstilbudet. Se nærmere drøfting i boks 3.1.

Samtidig er det risiko for at økt fribeløp vil føre til at uføretrygd innvilges med høyere uføregrad enn i dag. Dette kan også bidra til å redusere arbeidstilbudet. Årsaken er at det vil bli mer gunstig enn i dag å få fastsatt 100 pst. uføregrad for deretter å jobbe, framfor å få gradert uføretrygd. På samme måte kan det være gunstig å få fastsatt for eksempel 75 pst. uføregrad i stedet for 50 pst.

I teorien er det klare regler for hvordan uføregraden skal fastsettes. Når uføretrygden innvilges, fastsettes uføregraden ved å sammenlikne inntektsevnen før og etter uførhet. Dersom personen har tapt hele inntektsevnen, skal uføregraden settes til 100 prosent. Dersom personen har tapt en del av inntektsevnen, skal uføregraden svare til den delen av inntektsevnen som er tapt.

I praksis kan det likevel være krevende for Arbeids- og velferdsetaten å fastsette helt riktig uføregrad, fordi det ikke alltid foreligger klare objektive holdepunkter. Inntekten etter uførhet skal fastsettes til den inntekten den uføre forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne. Denne forventede inntekten samsvarer ikke nødvendigvis med den uføres faktiske inntekt på søknadstidspunktet, og det må benyttes en grad av skjønn. Dersom den uføre har vesentlige fordeler av å ikke samarbeide for å få fastsatt rik-

tig grad, men derimot få fastsatt høyere uføregrad enn det som inntektsevnen reelt sett tilsier, blir det enda mer krevende å fastsette uføregraden riktig.

I dag begrenses fordelene av å få fastsatt for høy uføregrad av at nivået på fribeløpet er begrenset. Dersom det ikke var noe fribeløp for arbeidsinntekt ved siden av uføretrygd, ville to like personer med samme arbeidsinntekt ved siden av trygden få samme utbetaling av uføretrygd, uavhengig av hvilken uføregrad hver av dem hadde fått fastsatt. Insentivene til å få fastsatt for høy uføregrad ville dermed være lave. Jo høyere fribeløpet er, desto sterkere blir insentivene til blant annet å få 100 pst. uføretrygd. Et fribeløp på 1 G vil gi sterke insentiver, fordi den uføre kan tjene om lag 88 000 kroner per år (før skatt) på å få hel uføretrygd framfor gradert, se boks 3.2.

Økt fribeløp skaper derfor forskjellsbehandling mellom gradert uføre og helt uføre. Dette utfordrer hensynene til likebehandling og rettferdighet. Det gir også administrative utfordringer for Arbeids- og velferdsetaten at uføre kan få en betydelig gevinst ved å få høyest mulig uføregrad.

Stortinget har vedtatt at det skal gjelde en ventetid på to år før man får et fribeløp på 1 G. I denne perioden skal fribeløpet være 0,4 G, som i dag. Departementet mener at dette kan bidra til å redusere risikoen noe for at mange får fastsatt for høye uføregrader, og at det er viktig at det skal gjelde en slik ventetid. Det vil likevel ikke forhindre at forskjellsbehandlingen mellom personer som har fått fastsatt ulik uføregrad, øker etter at toårsperioden har utløpt.

En annen side ved å øke fribeløpet til 1 G er at den samlede inntekten fra uføretrygd og arbeidsinntekt kan bli forholdsvis høy, og til dels høyere enn det den samme personen kunne oppnådd ved fullt arbeid, se eksempel i boks 3.3. At det ikke lønner seg å fortsette i arbeid framfor å kombinere trygd med arbeid, taler for økt tilgang til uføretrygd, som nevnt ovenfor. I tillegg kan det undergrave legitimiteten til uføreordningen dersom uføre får større inntekt enn arbeidstakere.

Å tillate et fribeløp for arbeidsinntekt på 1 G, kan også i seg selv svekke legitimiteten til uføreordningen blant dem som er i fullt arbeid. Det er ikke åpenbart rimelig at man skal kunne motta 100 pst. uføretrygd, men likevel arbeide for eksempel 20–25 pst. Denne stillingsprosenten tilsvarer 1 G hvis lønnsnivået er 4–5 G i heltids-

stilling (533 000–666 000 kroner med anslått gjennomsnittlig grunnbeløp for 2026).

Samlet sett er det derfor både momenter som taler for og som taler imot å øke fribeløpet. Departementet legger Stortingets vedtak til grunn og foreslår lovendringer som følger opp vedtaket.

Det vises til forslaget til endringer i folketrygdloven § 12-14.

I lys av at endringen medfører både fordeler og ulemper, bør det følges med på hvilke utslag endringen gir, herunder på hvor mye uføre arbeider, fastsetting av uføregrader og tilgangen til uføretrygd. Departementet vil følge med på dette.

Det vises også til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet fattet følgende anmodningsvedtak (vedtak 82, 5. desember 2025):

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt bruk av gradering i uføretrygd og andre helserelaterte ytelser som sykelønn og arbeidsavklaringspenger og sikre at graderte og ugraderte ytelser står i forhold til hverandre.»

Som nevnt trekker økningen av fribeløpet i motsatt retning av ønsket om økt bruk av gradering i uføretrygden, men den vedtatte ventetiden bidrar til å dempe risikoen for dette noe. Departementet vil i oppfølgingen av anmodningsvedtaket også vurdere andre mulige tiltak for å dempe risikoen for at økt fribeløp fører til økte uføregrader og mindre bruk av gradering, og deretter komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Departementet viser også til at økt fribeløp innebærer at flere uføre vil kunne få rett til sykepenge fra folketrygden samtidig som de mottar uavkortet uføretrygd. Kravet til at sykepengegrunnlaget må utgjøre minst 0,5 G for at man skal få rett til sykepenge, innebærer i dag blant annet at personer som mottar hel uføretrygd og som tjener maksimalt opptil fribeløpet (0,4 G), ikke har rett til sykepenge fra folketrygden. Økt fribeløp vil gi mulighet for opptjening til sykepenge uten at uføretrygden blir redusert på grunn av inntekten, noe som kan gi ytelser utover maksimal uføretrygd i sykepengeperioden på inntil 12 måneder. Departementet oppfatter dette som urimelig. Departementet vil utrede saken nærmere og komme tilbake med forslag til lovendringer, med sikte på at endringene kan få virkning fra 2027.

Boks 3.1 Usikker samlet virkning på arbeidstilbudet

Noen uføre kan ikke jobbe, mens andre kan jobbe en del. Det kan for eksempel være i en mindre stilling over tid eller å ta enkeltoppdrag i perioder når helsetilstanden tilsier det.

En økning av fribeløpet for arbeidsinntekt ved siden av uføretrygd vil påvirke arbeidstilbudet, det vil si hvor mye ulike personer ønsker å jobbe, men den samlede virkningen er usikker. Usikkerheten gjelder ikke bare nivået på virkningen, men også om arbeidstilbudet samlet sett vil øke eller reduseres. Årsaken er at enkelte virkninger trekker i retning av økt arbeidstilbud, mens andre virkninger trekker i retning av redusert arbeidstilbud. Den samlede virkningen kan ikke fastslås teoretisk, men må vurderes empirisk.

For det første vil økt fribeløp gjøre at uføre beholder mer av arbeidsinntekten dersom de arbeider mer, mellom 0,4 og 1 G. Det blir altså mer lønnsomt å arbeide. Dette trekker i retning av økt arbeidstilbud (substitusjonsvirkning). Dette kan også omfatte uføre som i dag har arbeidsinntekt under 0,4 G, men som motiveres til å øke arbeidsinntekten utover 0,4 G. Herunder kan noen ha valget mellom å ta en deltidsjobb med inntekt noe over 0,4 G eller ikke å jobbe i det hele tatt, og økt fribeløp kan gjøre at de velger å jobbe.

Samtidig vil økt inntekt i seg selv kunne trekke i retning av å prioritere mer fritid, det vil si redusert arbeidstilbud (inntektsvirkning). For uføre som i dag har en arbeidsinntekt mellom det gamle fribeløpet på 0,4 G og det nye på 1 G, vil økt fribeløp både gi en positiv substitusjonsvirkning og en negativ inntektsvirkning på arbeidstilbudet, og nettovirkningen er usikker. På usikkert grunnlag antas det likevel at de i sum vil arbeide noe mer. Uføre som i dag har arbeidsinntekt over 1 G, vil derimot bare bli berørt av inntektsvirkningen uten å få mer igjen av å arbeide mer, og det bør forventes at de vil arbeide noe mindre. Det er imidlertid få uføre med en uføregrad på 100 prosent som i dag har en arbeidsinntekt som overstiger 1 G.

Økt fribeløp for arbeidsinntekt ved siden av uføretrygd kan også påvirke atferden til per-

soner som i dag ikke mottar uføretrygd. Økningen gjør at uføretrygd kombinert med arbeid blir relativt mer gunstig enn fullt arbeid, sammenliknet med i dag. Det trekker i retning av økt tilgang til uføretrygd. De nye som kommer inn i uføreordningen på grunn av regelendringen, vil arbeide mindre enn de gjør i dag, det vil si at arbeidstilbudet reduseres.

Avslutningsvis vil økte utgifter til uføretrygd måtte finansieres. Dersom dette finansieres gjennom økt skatt, kan også skattefinansieringen medvirke til redusert arbeidstilbud.

Myhre og Vattø (2024)¹ forsøker å estimere den samlede virkningen av en økning i fribeløpet fra 0,4 til 1 G. De viser både til at uføre vil arbeide mer og at flere vil bli uføre, men anslår at arbeidstilbudet i sum kan øke noe som følge av endringen. De understreker likevel at anslaget bygger på usikre forutsetninger, og at det blant annet ikke tar høyde for at økt fribeløp vil gjøre det mer fordelaktig å få høyere uføregrad enn i dag. Videre anslår de at et fribeløp på 0,4–0,5 G gir høyest netto nytte når det også tas hensyn til kostnadene ved å øke fribeløpet. Dette gjelder selv om de ikke har regnet med en skattefinansieringskostnad av endringen.

Uavhengig av om nettovirkningen på arbeidstilbudet på lang sikt er positiv eller negativ, antar departementet at nettovirkningen på kort sikt kan være positiv. Årsaken til denne antakelsen er at økningen i arbeidstilbudet blant uføre trolig kan inntre ganske raskt, relativt sett. Økt tilgang til uføretrygd vil derimot gjøre at beholdningen av uføre øker mer gradvis over lang tid, og det vil ta tid før man når et nytt likevektsnivå med økt antall uføre. Samlet sett antar departementet dermed at det er sannsynlig at nettovirkningen vil være positiv i en overgangsperiode. Samtidig vil det være viktig å forsøke å følge med på hvordan dette utvikler seg, herunder om flere får fastsatt høyere uføregrader enn tidligere.

¹ Myhre, Andreas & Trine Engh Vattø (2024). Utredning av modeller for kombinasjon av arbeidsinntekt og uføretrygd. Rapporter 2024/16, Statistisk sentralbyrå.

Boks 3.2 Mer lønnsomt å få fastsatt for høy uføregrad

Når uføretrygd innvilges, skal det fastsettes en uføregrad ved å sammenlikne inntektsevne før og etter uførhet. Dersom personen har tapt hele inntektsevnen, skal uføregraden settes til 100 prosent. Dersom personen har tapt en del av inntektsevnen, skal uføregraden svare til den delen av inntektsevnen som er tapt.

Selv om reglene er klare, kan det i praksis likevel være vanskelig for Arbeids- og velferds-etaten å fastsette helt riktig uføregrad. Dersom den uføre har insentiver til ikke å samarbeide for å få fastsatt riktig grad, men derimot få fastsatt høyere uføregrad enn det som inntekts-

evnen reelt sett tilsier, vanskeliggjøres dette ytterligere. Dette utfordrer hensynene til likebe-handling og rettferdighet.

Tabell 3.1 illustrerer disse insentivene. I tabel-len sammenliknes det hvor mye mottakere av gradert og 100 pst. uføretrygd får i uføretrygd hvis de arbeider like mye. Eksemplene viser to personer som hadde jevn inntekt på 4 G (533 000 kroner) før de ble uføre. Den ene får innvilget 75 pst. uføretrygd, og den andre får innvilget 100 pst. uføretrygd. Mens de mottar uføretrygd har begge en arbeidsinntekt på 1 G (133 200 kroner), som tilsvarer en 25 pst. stilling.

Tabell 3.1 Sammenlikning av uføretrygd for mottakere av gradert og 100 pst. uføretrygd som har samme arbeidsinntekt. Ulikt nivå på fribeløpet. Kroner. 2026¹

	75 pst. uføretrygd	100 pst. uføretrygd		
	Uansett fribeløp	Fribeløp 0 G	Fribeløp 0,4 G	Fribeløp 1 G
Uføretrygd før reduksjon	263 800	351 800	351 800	351 800
– Reduksjon pga. arbeidsinntekt	0	87 900	52 800	0
= Uføretrygd etter reduksjon	263 800	263 800	299 000	351 800
Forskjell fra gradert uføretrygd		0	+35 200	+87 900

¹ Med gjennomsnittlig grunnbeløp for 2026, anslått til om lag 133 200 kroner.

Kilde: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Uføretrygden utgjør 66 pst. av beregningsgrunnlaget. Med tidligere arbeidsinntekt på 533 000 kroner vil 100 pst. uføretrygd utgjøre 351 800 kroner, og 75 pst. uføretrygd utgjør 263 800 kroner.

Personen som mottar 75 pst. uføretrygd vil beholde uføretrygden uendret på 263 800 kroner dersom hen har en arbeidsinntekt på 1 G (133 200 kroner). Dersom det ikke hadde vært noe fribeløp, ville også den som opprinnelig har fått 100 pst. uføretrygd fått utbetalt en uføretrygd på 263 800 kroner ved siden av en arbeidsinntekt på 1 G (133 200 kroner). Grunnen er at uføretrygden reduseres med 66 pst. av arbeidsinntekten på 1 G, det vil si med 87 900 kroner. Hvis det ikke hadde vært noe fribeløp for arbeidsinntekt, ville altså de som mottar gradert og 100 pst. uføretrygd kommet likt ut ved like høy arbeidsinntekt ved siden av uføretrygden.

Dette endrer seg når det gis et fribeløp. De som mottar 100 pst. uføretrygd kommer da rela-

tivt sett bedre ut enn graderte. Jo høyere fribeløpet er, desto bedre ut kommer de som får 100 pst. uføretrygd.

Hvis fribeløpet er 0,4 G, vil den som har fått 100 pst. uføretrygd få utbetalt 299 000 kroner. Uføretrygden er da redusert med 66 pst. av 0,6 G (1 G minus fribeløpet på 0,4 G), det vil si med 52 800 kroner. Utbetalt uføretrygd blir 35 200 kroner høyere (før skatt) enn for den som har fått innvilget 75 pst. uføretrygd.

Hvis fribeløpet er 1 G, vil den som har fått 100 pst. uføretrygd beholde uføretrygden uendret på 351 800 kroner. Utbetalt uføretrygd blir dermed 87 900 kroner (før skatt) høyere enn for den graderte uføre med like høy arbeidsinntekt.

Disse beløpene gjelder per år før skatt. Uføretrygd er en varig ytelse, og de aller fleste som mottar uføretrygd, gjør det i en lang periode. Samtidig kan arbeidsevnen variere over tid.

Boks 3.3 Samlet inntekt kan bli høyere enn i fullt arbeid

Hovedprinsippet for reglene om reduksjon av uføretrygd mot arbeidsinntekt er at uføretrygden reduseres forholdsmessig. Praktisk er dette gjennomført ved at uføretrygden reduseres med en andel av arbeidsinntekten, der reduksjonsprosenten tilsvarer hvor stor andel 100 pst. uføretrygd utgjør av inntekten før uførhet (kompensasjonsgraden). Reduksjonsprosenten skal likevel maksimalt være 70 prosent.

Prinsippet om at uføretrygd reduseres forholdsmessig betyr eksempelvis at man skal beholde 80 pst. av uføretrygden om man arbeider 20 pst., forutsatt at lønnsnivået er det samme som før man ble ufør. Summen av uføreggrad og stillingsandel vil da alltid være 100 pst. Hvis man arbeider gradvis mer, vil samlet inntekt gradvis stige til inntektsnivået i fullt arbeid. For å få samme samlede inntekt som i fullt arbeid, må man arbeide 100 pst.

Fribeløpet gir avvik fra dette prinsippet, og avviket blir større jo høyere fribeløpet er. Et høyt fribeløp kan også medføre at samlet inntekt overstiger inntekten ved fullt arbeid, selv om stillingsandelen ved siden av uføretrygden er forholdsvis liten.

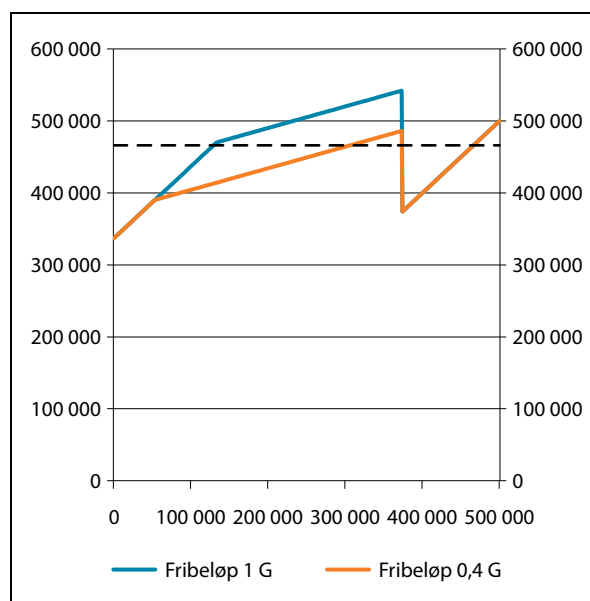
Figur 3.1 illustrerer dette med et eksempel. Det er lagt til grunn en enslig person som har hatt tidligere inntekt på 3,5 G (466 300 kroner), noe som innebærer at uføretrygden blir lik minsteytelsen på 2,529 G (337 000 kroner). Personen får 100 pst. uføretrygd.

Den oransje linja i figuren viser samlet inntekt ved ulike nivåer på arbeidsinntekten, gitt et fribeløp på 0,4 G for arbeidsinntekt ved siden av uføretrygden. Den blå linja viser det samme gitt et fribeløp på 1 G. Den stiplede, svarte linja viser nivået på den tidligere inntekten i full jobb.

Hvis personen begynner å jobbe ved siden av uføretrygden, beholder hen i dag hele uføretrygden fram til arbeidsinntekten utgjør 0,4 G (53 300 kroner). Deretter reduseres uføretrygden gradvis mot arbeidsinntekten. For at den samlede inntekten skal tilsvare nivået i full jobb,

må arbeidsinntekten være nær 307 000 kroner. Det tilsvarer om lag 66 pst. stilling. Ved arbeidsinntekt noe utover dette, utbetales ikke uføretrygd. Det skjer når arbeidsinntekten tilsvarer 80 pst. av inntekt før uførhet (80 pst.-regelen).

Et fribeløp på 1 G innebærer at uføretrygden beholdes uendret fram til arbeidsinntekten blir lik dette. Samlet inntekt vil i dette eksempelet overstige den tidligere arbeidsinntekten i full jobb når arbeidsinntekten utgjør drøyt 129 000 kroner, det vil si noe før man har brukt opp hele fribeløpet. Det tilsvarer om lag 28 pst. stilling. Ved arbeidsinntekt utover dette, stiger samlet inntekt gradvis videre og er høyere enn i full jobb. Det gjelder fram til uføretrygden faller bort på grunn av 80-prosentsregelen.

Figur 3.1 Samlet inntekt (før skatt) for enslig ufør med tidligere inntekt på 3,5 G. Ulikt nivå på arbeidsinntekt ved siden av uføretrygden. Fribeløp 0,4 og 1 G. 2026¹

¹ Med gjennomsnittlig grunnbeløp for 2026, anslått til om lag 133 200 kroner.

Kilde: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

3.3.2 Nærmere detaljer om forslaget

Utover det som framgår av stortingsvedtaket, er det flere detaljer som det må tas stilling til. Disse drøftes nærmere her.

Det framgår av vedtaket at fribeløpet skal økes til 1 G, men at uføre skal ha en ventetid på to år fra uføretrygden er innvilget før dette nivået på fribeløpet skal gjelde. I denne perioden skal fribeløpet være 0,4 G.

For personer som mottar uføretrygd i varig tilrettelagt arbeid (VTA), er det i dag et unntak fra hovedregelen om at fribeløpet er 0,4 G. For disse skal bunnfradraget (inntektsgrensen) svare til inntekt etter uførhet tillagt 1 G. Dette unntaket er fastsatt i forskrift, se forskrift 5. desember 2014 nr. 1602 om uføretrygd fra folketrygden § 3-1. Det innebærer at denne gruppen allerede i dag har et fribeløp på 1 G, og det gjelder ingen ventetid.

I Prop. 130 L (2010–2011), se punkt 8.6.5, er det vist til at personer i VTA har lav timelønn i det arbeidet de utfører. Det ble foreslått å videreføre de unntakene denne gruppen hadde i uførepensjonen før 2015, slik at bonuslønn fra VTA ikke skulle føre til reduksjon av uføretrygden, og at dette ble tatt inn i forskrift. Reglene før 2015 innebar at de hadde en friinntekt på 1 G uten ventetid, og dette ble videreført gjennom et fribeløp på 1 G uten ventetid.

Departementet legger til grunn at dagens regler for personer i VTA videreføres, slik at de fremdeles skal ha et fribeløp på 1 G uten ventetid. Når alle etter hvert skal ha et fribeløp på 1 G, kan det være naturlig å endre ordlyden i forskriften til at personer i VTA har unntak fra ventetiden.

Videre må det spesifiseres nærmere hva som menes med at ventetiden er de to første årene etter at uføretrygden er innvilget. For det første gjelder det fra hvilket nærmere definerte tidspunkt man skal regne de to årene. Departementet mener at dette bør være det virkningstidspunktet som uføretrygden løper ifra. Det mest nærliggende alternativet ville vært vedtakstidspunktet, men venteperioden kan da blant annet bli påvirket av saksbehandlingstiden i Arbeids- og velferds-etaten. Virkningstidspunktet synes derfor som den beste og mest rettferdige løsningen.

For det andre må det tas stilling til om ventetiden skal kunne utløpe i løpet av et år, eller om den alltid skal gjelde ut hele kalenderår. Reduksjonen av uføretrygd mot arbeidsinntekt beregnes på årsbasis. Det tilsier i utgangspunktet at det er administrativt enklest om ventetiden gjelder ut hele kalenderår, slik at fribeløpet alltid er 0,4 eller 1 G for året. Departementet vurderer likevel at dette ville gi

utslag som kunne oppfattes som urimelige. Ventetiden ville da variere fra to år til to år og elleve måneder, avhengig av hvilken måned man hadde fått uføretrygden med virkning fra. Departementet mener derfor at ventetiden skal kunne utløpe i løpet av et kalenderår, for eksempel slik at det gis et fribeløp tilsvarende 0,4 G for seks måneder og tilsvarende 1 G for seks måneder i et kalenderår dersom ventetiden utløper 30. juni. Det fribeløpet som skal gjelde for kalenderåret, blir summen av fribeløpet regnet per måned. Se boks 3.4.

Da det før 2015 gjaldt en ventetid for å få en friinntekt på 1 G, gjaldt dette både etter førstegangs innvilgelse av uføretrygd og etter eventuell senere økning av uføregraden. På samme måte mener departementet at det framover bør gjelde en ventetid for å få fribeløp på 1 G etter at uføregraden er økt. Det vises til at hensynet bak ventetiden er å redusere risikoen noe for at det fastsettes for høy uføregrad. Dette hensynet gjelder også ved økninger i uføregraden. Departementet viser dessuten til at det for den uføre vil ha liten betydning at fribeløpet er begrenset, forutsatt at uføregraden er riktig fastsatt. I slike tilfeller samsvarer den fastsatte inntekten etter uførhet og dermed bunnfradraget med den faktiske restinntektsnivåen. Helsetilstanden til den uføre vil da uansett ikke gi rom for å utnytte et høyt fribeløp. Derfor synes det også mer rimelig at fribeløpet er 0,4 G enn 1 G i en periode etter at uføregraden er økt. Om uføregraden er økt flere ganger, skal det gjelde ventetid i 24 måneder fra virkningstidspunktet for den siste økningen i uføregraden.

Tilsvarende som ovenfor legger departementet til grunn at fribeløpet dermed kan settes ned i løpet av et kalenderår dersom uføregraden øker i løpet av året. Eksempelvis kan det gis et fribeløp tilsvarende 1 G for de første seks månedene og tilsvarende 0,4 G for seks siste månedene i et kalenderår dersom uføregraden økes med virkning fra 1. juli det året. Når uføregraden endres, skjer dette ut fra at den forventede inntekten etter uførhet endres. Inntekten etter uførhet bør summeres for måneder på samme måte som fribeløpet når bunnfradraget for kalenderåret skal fastsettes. Dette gjør at reglene blir konsistente.

På denne bakgrunnen foreslår departementet å presisere i loven at det som legges til grunn for ventetiden er virkningstidspunktet for uføretrygden, at ventetiden er 24 måneder, og at det også gjelder ventetid etter at uføregraden er økt.

Departementet viser til forslaget til endringer i folketrygdloven § 12-14 første ledd.

I § 12-14 sjette ledd er departementet gitt hjemmel til å gi forskrift med nærmere regler om

reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt og om etteroppgjør. I Prop. 130 L (2010–2011) punkt 8.6.5 er det presisert at dette omfatter regler om personer i VTA. Departementet mener det er hensiktsmessig at detaljer om beregning av bunnfradraget fastsettes i forskrift, herunder hvordan summering for måneder i løpet av et år foretas, som omtalt ovenfor. Selv om forskriftshjemmelen i utgangspunktet virker tilstrekkelig vid ut fra ordlyden, kan det være grunn til å tydeliggjøre hjemmelen siden den kan tolkes snevrere ut fra omtalen i spesialmerknadene til bestemmelsen i Prop. 130 L (2010–2011) kapittel 14.

Departementet foreslår derfor at det tas inn i ordlyden at det også kan gis forskriftsregler om bunnfradraget. Videre legger departementet til grunn at det framover også kan gis forskrifter om øvrige presiseringer som det er behov for i forbindelse med reduksjon av uføretrygd mot arbeidsinntekt. Blant annet vil departementet vurdere å presisere reglene om summering av inntekt etter uførhet på tilsvarende måte.

Det må også ses nærmere på sammenhengen mellom et fribeløp på 1 G og regelen i § 12-14 tredje ledd om at uføretrygd ikke utbetales når den pensjonsgivende inntekten utgjør mer enn 80 prosent av inntekt før uførhet. I noen tilfeller vil det være misvisende å opplyse at bunnfradraget (inntektsgrensen) før uføretrygden reduseres, utgjør inntekt etter uførhet tillagt 1 G, fordi uføretrygden vil falle bort før dette. Problemstillingen gjelder for enkelte uføre med gradert uføretrygd. Dette avhenger imidlertid også av om inntekten skyldes et arbeidsforsøk. Departementet vil vurdere dette nærmere og eventuelt fastsette regler i forskrift for denne avgrensede gruppen.

Departementet viser til forslaget til endring i folketrygdloven § 12-14 sjette ledd.

Det foreslås også at departementet gis hjemmel til å fastsette overgangsregler i forskrift.

Departementet viser til forslaget til endringslov romertall VI.

Boks 3.4 Samlet fribeløp for et kalenderår

Departementet foreslår at fribeløpet skal kunne endres i løpet av et kalenderår som følge av at ventetiden utløper eller uføregraden øker. I slike tilfeller skal det samlede fribeløpet for kalenderåret settes tilsvarende summen av fribeløpene for hver måned. Dette illustreres her med et eksempel.

En person har fått uføretrygd med virkning fra 1. juli 2024. Dette innebærer at ventetiden på

to år løper ut 30. juni 2026, og fribeløpet skal økes fra 0,4 til 1 G med virkning fra 1. juli 2026. Gjeldende grunnbeløp er 130 160 kroner, mens grunnbeløpet fra 1. mai 2026 anslås til 134 782 kroner ut fra lønnsvekstanslagene i Nasjonalbudsjettet 2026. Det gir et anslått gjennomsnittlige grunnbeløp for året på 133 241 kroner.

Det anslåtte samlede fribeløpet for 2026 for denne personen vil dermed bli:

$$\frac{4}{12} \times 0,4 \times 130\,160 + \frac{2}{12} \times 0,4 \times 134\,782 + \frac{6}{12} \times 1 \times 134\,782 \approx 93\,731$$

Det betyr at personen får et fribeløp på 93 731 kroner, gitt anslaget på grunnbeløpet. Det tilsvarer om lag 0,7035 ganger det gjennomsnittlige grunnbeløpet. Årsaken til at det blir noe høyere enn 0,7 G, selv om man har hatt 0,4 G i et halvt år og 1 G i et halvt år (gjennomsnitt: 0,7 G), er at siste del av året får noe større vekt når grunnbeløpet er høyere.

For personer som har mottatt uføretrygd i mer enn to år og ikke får økt uføregraden i løpet av året, vil fribeløpet for 2026 bli:

$$\frac{4}{12} \times 1 \times 130\,160 + \frac{8}{12} \times 1 \times 134\,782 \approx 133\,241$$

Fribeløpet for disse på 133 241 kroner er det samme som det anslåtte gjennomsnittlige grunnbeløpet for året.

Tilsvarende vil fribeløpet for personer som omfattes av ventetiden gjennom hele kalenderåret, tilsvare 0,4 ganger det gjennomsnittlige grunnbeløpet for året. Med det anslåtte grunnbeløpet blir dette 53 297 kroner.

I tilfeller der nivået på fribeløpet i G er det samme gjennom hele året, gir det altså samme resultat å beregne fribeløpet direkte ut fra det gjennomsnittlige grunnbeløpet.

4 Uførepensjon fra tjenstepensjonsordninger

4.1 Innledning

Personer som har fått inntektsevnen varig nedsatt som følge av varig sykdom, skade eller lyte, kan ha rett til en uførepensjon fra en tjenstepensjonsordning. Slik uførepensjon kan innvilges med en uføregrad ned til 20 prosent. Som det framgår av punkt 3.1, er det et vilkår for uføretrygd fra folketrygden at inntektsevnen er varig nedsatt med minst 50 prosent eller med minst 40 prosent dersom personen mottar arbeidsavklaringspenger.

Dersom det ytes en uføreytelse fra folketrygden, kommer uførepensjonen i tillegg til uføretrygden fra folketrygden. I de tilfellene personen også mottar en uføretrygd fra folketrygden, gis det også i tjenstepensjonsordningene et fribeløp på 40 prosent av grunnbeløpet. Det er dermed i dag et fribeløp på 40 prosent av grunnbeløpet både for uføretrygd og uførepensjon når den uføre mottar begge ytelsene.

Det følger av anmodningsvedtaket, se punkt 2, at «[f]orholdet til tjenstepensjonsordningene skal vurderes.» I forbindelse med budsjettet for 2026, ble bevilgningen til Statens pensjonskasse økt med 6,9 millioner kroner «som følge av økt fribeløp», se budsjettavtalen. Det legges til grunn at Stortinget allerede har tatt stilling til at fribeløpet i uførepensjonen fra Statens pensjonskasse skal øke på samme måte som for uføretrygden fra folketrygden, og at regjeringen skal komme tilbake med en vurdering av øvrige tjenstepensjonsordninger med uførepensjon. I punkt 4.2 gis det en omtale av regelverk for uførepensjon fra tjenstepensjonsordninger. Punkt 4.3 er departementets vurdering og forslag. Omtalen er utarbeidet i samarbeid med Finansdepartementet, som har ansvaret for lov om tjenstepensjon i privat sektor.

4.2 Gjeldende rett

4.2.1 Offentlig tjenstepensjon

Uførepensjon fra Statens pensjonskasse og de andre offentlige tjenstepensjonsordningene skal gi en uføreytelse til medlemmer av ordningen som har fått inntektsevnen varig nedsatt som

følge av varig sykdom, skade eller lyte. Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt. Det kan også gis midlertidig uførepensjon når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt slik tilfellet er ved mottak av arbeidsavklaringspenger fra folketrygden.

Reglene for midlertidig uførepensjon og uførepensjon er regulert i kapittel 6 i lov om Statens pensjonskasse, kapittel 5 i lov om pensjonsordning for sykepleiere (administreres av KLP) og kapittel 4 i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. (administreres av Statens pensjonskasse). Reglene for uførepensjon i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer følger i hovedsak reglene i lov om Statens pensjonskasse. Det er også andre lovfestede ordninger hvor reglene for uførepensjon følger av eller i hovedsak viser til lov om Statens pensjonskasse.

Tjenstepensjonsordningene for kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og noen andre foretak er tariffestede. Disse ordningene administreres enten av livsforsikringsselskaper eller kommunale pensjonskasser. Ved omleggingen av uføreordningen i 2015 la departementet til grunn at hovedtrekkene i endringene i de lovfestede tjenstepensjonsordningene, også skulle gis virkning for de øvrige offentlige tjenstepensjonsordningene. Det skyldes overføringsavtalens krav til et så likt regelverk som mulig mellom pensjonsordningene. Overføringsavtalen er inngått mellom Statens pensjonskasse og andre leverandører av offentlig tjenstepensjon, og skal sikre at arbeidstakere som har vært medlem av flere offentlige tjenstepensjonsordninger, får pensjon som om de hele tiden har vært medlem av én og samme pensjonsordning.

Full uførepensjon utgjør 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp (G) begrenset til 6 prosent av pensjonsgrunnlaget og 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opptil 6 ganger grunnbeløpet. I tillegg utbetales 69 prosent av pensjonsgrunnlaget mellom 6 og 12 ganger G, det vil si av inntekt som ikke inngår i beregningsgrunnlaget for uføreytelsen fra folketrygden.

Ved lave uføregrader der det ikke gis uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger fra folketryg-

den, gis det et tillegg på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opptil 6 ganger G.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, utgjør pensjonen en forholdsmessig andel. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Uførepensjonister som forsørger barn, har rett til et barnetillegg.

Uførepensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. For pensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 0,4 G. I tilfeller hvor det ikke utbetales uføretrygd fra folketrygden, er det ikke et slikt fribeløp på 0,4 G. Reduksjonen i uførepensjonen skal svare til den overskytende inntekten, det vil si inntekt som overstiger inntektsgrensen (inkludert fribeløpet), multiplisert med pensjonistens kompensasjonsgrad ved full uførhet.

4.2.2 Privat tjenestepensjon

Uførepensjon etter tjenestepensjonsloven er en valgfri tilleggsdekning til alderspensjon i privat sektor. Det er arbeidsgiveren som beslutter om pensjonsordningen skal ha uførepensjonsdekning for medlemmene og i tilfellet nivået på uførepensjonen, se lov om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven) § 8-1. Maksimalrammene for uførepensjonen tilsvarer nivået på uførepensjon i offentlige tjenestepensjonsordninger, se tjenestepensjonsloven § 8-6. Uførepensjonsordninger etter tjenestepensjonsloven kan knyttes til tjenestepensjonsordninger etter foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og tjenestepensjonsloven. Slik uførepensjon kommer i tillegg til uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, se tjenestepensjonsloven § 8-1. Uførepensjon kan også utbetales der folketrygden ikke gir dekning, for eksempel ved lavere uføregrad enn minstekravet i folketrygden, eller høyere inntekt enn det som dekkes i folketrygden.

Etter tjenestepensjonsloven § 8-3 skal det for uføre medlemmer fastsettes en inntekt henholdsvis før og etter uføretidspunktet. Inntekt etter uførhet fastsettes til den inntekten medlemmet forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne, se § 8-3 tredje ledd. Hvis medlemmet har arbeidsinntekt i et kalenderår som overstiger inntekt etter uførhet, som fastsatt etter tjenestepensjonsloven § 8-3, skal det gjøres fradrag i uførepensjonen for arbeidsinntekten.

Reglene om slikt fradrag følger av tjenestepensjonsloven § 8-9. Hvis medlemmet mottar uføretrygd etter folketrygden, er det bare arbeidsinntekt ut over inntekt etter uførhet med tillegg av 0,4 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G) som skal gi fradrag i uførepensjonen. Det er ikke noe slikt fribeløp for medlemmer som ikke mottar uføretrygd fra folketrygden.

Det skal fastsettes et forholdsmessig fradrag etter de samme prinsipper som i folketrygden. Fradraget skal tilsvare overskytende inntekt, det vil si arbeidsinntekt ut over beregnet inntekt etter uførhet og eventuelt fribeløpet, multiplisert med forholdet mellom uførepensjon ved 100 prosent uføregrad og inntekten før uførhet (kompensasjonsgraden ved full uførepensjon). Beløpet man da kommer fram til, skal gå til fradrag i uførepensjonen. Inntekt før og etter uførhet skal justeres i tråd med senere regulering av folketrygdens grunnbeløp. Fradraget som gjøres i uførepensjonen (inntektsfradraget) skal tilføres foretakets premiefond, se tjenestepensjonsloven § 8-9 første ledd siste punktum. Ifølge tjenestepensjonsloven § 8-9 andre ledd skal medlemmene opplyse pensjonsleverandøren om forventet inntekt og eventuelle endringer i denne. Videre skal det foretas etteroppgjør hvis medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye uførepensjon. Eventuelle barnetillegg skal reduseres på tilsvarende måte som uførepensjonen, se tjenestepensjonsloven § 8-9 fjerde ledd.

4.3 Departementets vurderinger

Uføretrygden fra folketrygden ble lagt om fra 1. januar 2015. Denne omleggingen gjorde også at uførepensjonen fra offentlig tjenestepensjon måtte legges om. Den tidligere bruttoberegnete uførepensjonen ble frikoplet fra uføretrygden, ved at den ble lagt om til en nettoytelse, det vil si en ytelse som beregnes på selvstendig grunnlag og som kommer som et direkte «tillegg» til uføretrygden fra folketrygden. Se punkt 4.2.1 for omtale av gjeldende regelverk.

Selv om selve beregningen av uførepensjonen ble frikoplet fra uføretrygden fra folketrygden ved å gå fra bruttopensjon til nettopensjon, var det et bevisst valg å ha samme fribeløp for uførepensjonen i de sakene der pensjonisten også mottar en uføretrygd. Departementet viser her til Prop. 202 L (2012–2013) *Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning)* kapittel 4.9 om avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt. I punkt 4.9.2 står det:

«Departementet foreslo i høringsnotatet vesentlige endringer i reglene for hvordan uførepensjonen skal avkortes når uføre har arbeidsinntekt. Forslagene innebærer en harmonisering med nye regler som er vedtatt i folketrygden, og intensjonen er at dette skal gjøre det enklere for mottakerne å forstå hvordan økt arbeidsinnsats vil påvirke samlet inntekt.

Departementet foreslo i høringsnotatet at uførepensjonen ikke lenger skal reduseres ved at uføregraden justeres. [...]

Departementet foreslo at det fastsettes en inntektsgrense når uførepensjonen innvilges, og at pensjonen skal avkortes ved inntekt over denne grensen. Inntektsgrensen skal utgjøre den inntekten vedkommende er forutsatt å kunne skaffe seg, etter uførheten, ved å utnytte sin restinntektsevne.

Departementet foreslo videre at uførepensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden, skal få økt inntektsgrensen med 0,4 G (fribeløp). Det vil blant annet si at helt uføre kan ha en arbeidsinntekt på inntil 0,4 G uten at uførepensjonen avkortes. Det ble foreslått at personer med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og personer uten noen ytelse fra folketrygden fortsatt ikke skal ha noe fribeløp. Fribeløpet på 0,4 G skal være uavhengig av uføregrad og stillingsprosent. Det er bare inntekter over fribeløpet, i tillegg til inntekten som uføregraden tilsier, som skal føre til at uførepensjonen reduseres. [...]

I tråd med dette ble det i proposisjonen foreslått å innføre et fribeløp på 0,4 G for personer som også mottar uføretrygd fra folketrygden, for uførepensjon etter lov om Statens pensjonskasse, uførepensjon etter lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og uførepensjon etter lov om pensjonsordning for sykepleiere. Stortinget sluttet seg til forslaget, se Innst. 126 L (2013–2014) og Lovvedtak 40 (2013–2014). Endringene trådte i kraft fra 1. januar 2015.

I Prop. 42 L (2014–2015) *Endringer i tjenestepensjonsloven mv. (uførepensjon)* ble det foreslått nye rammer for uførepensjonsordninger i skattefaviserte private tjenestepensjonsordninger, for å tilpasse rammeverket til den nye uføretrygden i folketrygden. Punkt 4.5.1 gjelder avkorting i uførepensjonen ved arbeidsinntekt. I punkt 4.5.1.4 står det:

«Departementet viser til at regler om fribeløp på 0,4 G finnes både i folketrygden og i de

offentlige tjenestepensjonsordningene, og at de samme hensyn om å stimulere til å kunne prøve seg i arbeidslivet uten å risikere tap av uførepensjon gjør seg gjeldende i privat sektor. Stortinget har nylig vedtatt at det skal være et slikt fribeløp i de offentlige ordningene, og departementet mener at det ikke er særlige grunner som taler for at offentlige og private ordninger bør utformes ulikt på dette punktet.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å følge opp Banklovkommisjonens utkast om at pensjongivende arbeidsinntekt utover den inntekten etter uførhet som er lagt til grunn med tillegg av 0,4 G skal føre til avkortning i uførepensjonen, uten at dette fører til revurdering av uføregraden [...]

Stortinget sluttet seg til forslaget, se Innst. 225 L (2014–2015) og Lovvedtak 62 (2014–2015). Disse endringene trådte i kraft 1. januar 2016.

Likelydende fribeløp i uførepensjonsordningene for de tilfellene pensjonisten også mottar en uføretrygd fra folketrygden, bidrar til et mer oversiktlig regelverk. Etter departementets vurdering innebærer dette hensynet at fribeløpene i tjenestepensjonsordningene nå bør økes tilsvarende som i folketrygden, slik at den uføre også framover har det samme fribeløpet både for uføretrygden sin og uførepensjonen sin. Dette inkluderer dermed også bestemmelser om ventetid mv. Departementet viser til forslaget under punkt 3.3.2.

For å sikre at fribeløpet fortsatt blir likt, foreslår departementet at lovbestemmelsene for tjenestepensjonsordningene i tjenestepensjonslovene viser til bestemmelsen i folketrygdloven i stedet for at en eksplisitt regulerer de ulike elementene i tjenestepensjonslovene.

Departementet gjør oppmerksom på at uførepensjon ikke utbetales når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet, jf. lov om Statens pensjonskasse § 29 femte ledd, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 12 femte ledd, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15 femte ledd og lov om tjenestepensjon § 8-9 tredje ledd. Det vil kunne være tilfeller der summen av forventet inntekt etter uførhet og 1 G blir større enn 80 prosent av inntekt før uførhet. Det vil i slike tilfeller være misvisende å legge til et fribeløp på 1 G, all den tid retten til utbetaling av ytelsen vil falle bort. Departementet vil vurdere dette nærmere og eventuelt fastsette regler for denne gruppen i forskrift.

Det framgår av lov om Statens pensjonskasse § 29 sjuende ledd, lov om pensjonsordning for

apotekvirksomhet mv. § 12 sjuende ledd og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15 sjuende ledd at «[d]epartementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.» Dette er fulgt opp i forskrift 26. november 2014 nr. 1467 om reduksjon av uførepensjon fra lovfestet offentlig tjenstepensjonsordning på grunn av inntekt og om etteroppgjør. I forskriften gis det blant annet bestemmelser om inntekt som ikke skal føre til reduksjon av pensjonen, fastsetting av fribeløp for personer som er i varig tilrettelagt arbeid (VTA), endring av inntektsgren-

sen og samlet inntekt før uførhet, utfyllende bestemmelser om reduksjon av pensjon og om etteroppgjør. Etter departementets vurdering vil disse forskriftshjemlene også hjemle å kunne gi mer utfyllende bestemmelser om fastsetting av fribeløpet i tråd med lovforslaget her. Det foreslås derfor ingen endringer i disse forskriftshjemlene.

Departementet viser til forslaget til endringer i lov om Statens pensjonskasse § 29, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 12, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15 og lov om tjenstepensjon § 8-9.

5 Endring for å sikre at personer som mottar uføretrygd fortsatt har samme rett til hjelpemidler i arbeidslivet

5.1 Gjeldende rett

Formålet med stønad til hjelpemidler i arbeidslivet er å kompensere for bestemte utgifter til bedring av arbeidsevnen for medlemmer av folketrygden som har sykdom, skade eller lyte. Stønad til hjelpemidler i arbeid kan hindre utstøting fra arbeidslivet, skape et mer inkluderende arbeidsliv, og bidra til at personer med funksjonsnedsettelse har mulighet til å delta i arbeidslivet på linje med andre samfunnsborgere. Hjelpemidler og tilrettelegging kan føre til at flere kommer i arbeid, samt redusere sykefravær.

Det følger av folketrygdloven § 10-5 første ledd at det ytes stønad til bedring av funksjons-evnen i arbeidslivet til medlemmer som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid varig nedsatt, eller har fått sine muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass vesentlig innskrenket.

Hovedkategoriene hjelpemidler man kan få stønad til, er listet opp i § 10-7. I samme paragraf er departementet gitt hjemmel til å gi forskrifter som nærmere regulerer retten til hjelpemidler innen de ulike områdene. Det kan ytes stønad i form av hjelpemidler og tilrettelegging på arbeidsplass, tolketjenester for døve, hørselshemmede og døvblinde, lese- og sekretærhjelp, eller stønad til motorkjøretøy for å komme seg til og fra arbeid.

Det følger av § 10-5 tredje ledd at det ytes stønad til hjelpemidler som er nødvendige og hensiktsmessige for at medlemmet skal bli i stand til å skaffe seg eller beholde høvelig arbeid. At hjelpemiddelet må være hensiktsmessig innebærer at medlemmet kan nyttiggjøre seg av hjelpemidlet, og at det avhjelper problemet medlemmet har søkt hjelp til. At hjelpemiddelet må være nødvendig, innebærer at behovet ikke kan løses på annen måte, for eksempel med rimeligere alternative hjelpemidler eller andre tiltak, uavhengig av om disse faller inn under folketrygdlovens ansvarsområder.

§ 10-5 siste ledd fastsetter at personer som mottar uføretrygd bare kan gis stønad til hjelpemidler i arbeidslivet dersom det er sannsynlig at

stønaden vil føre til at uføretrygden faller bort eller blir redusert. Det innebærer at personer med full uføretrygd bare kan få stønad til hjelpemidler i arbeidslivet dersom det er sannsynlig at medlemmet vil kunne skaffe seg inntekt som overstiger fribeløpet. Gradert uføretrygd regnes som redusert uføretrygd, slik at det ikke er noen særskilt terskel for når personer som mottar gradert uføretrygd kan gis stønad til hjelpemidler i arbeidslivet.

5.2 Departementets vurderinger

Mange uføre vil ha behov for hjelpemidler for å kunne skaffe seg arbeid. For noen vil hjelpemidler de har til bruk i dagliglivet være tilstrekkelige til at de kan delta i arbeidslivet. Andre vil ha behov for spesifikke arbeidshjelpemidler dersom de skal kunne prøve seg i arbeidslivet.

Etter dagens regler kan personer med en uføregrad på 100 prosent bare få hjelpemidler i arbeidslivet dersom det er sannsynlig at de kan skaffe seg en inntekt som overstiger fribeløpet. I dag innebærer det at de bare kan få hjelpemidler i arbeidslivet dersom de forventes å skaffe seg en inntekt på 0,4 G. Uten endringer i reglene vil økningen av fribeløpet føre til at personer som har mottatt full uføretrygd i mer enn to år, bare kan få hjelpemidler i arbeidslivet dersom de forventes å kunne skaffe seg en inntekt på mer enn 1 G.

Uten endringer vil det altså bli vanskeligere for personer med en uføregrad på 100 prosent å få hjelpemidler i arbeidslivet. Myhre og Vattø (2024) anslo at gjennomsnittlig arbeidsinntekt blant personer med en uføregrad på 100 prosent som er i jobb vil være rundt 55 000 kroner med et fribeløp på 1 G.⁴ Dette utgjorde om lag 0,45 G i 2024. Dersom reglene ikke endres, er det bare en liten andel av fullt uføre som antas å kunne skaffe seg

⁴ Myhre, Andreas og Trine Engh Vattø (2024). Utredning av modeller for kombinasjon av arbeidsinntekt og uføretrygd. Rapporter 2024/16, Statistisk sentralbyrå. Side 15.

en inntekt som er høy nok til å ha rett til arbeidshjelpemidler når fribeløpet øker til 1 G.

Formålet med økningen av fribeløpet for uføretrygd er blant annet å gjøre det mer lønnsomt for fullt uføre å prøve seg i arbeidslivet. Økningen av fribeløpet vil føre til at mange uføre mister retten til arbeidshjelpemidler og dermed muligheten til å prøve seg i arbeidslivet, dersom reglene om arbeidshjelpemidler ikke endres. Dette vil uthule formålet med økningen av fribeløpet. Departementet foreslår derfor å innføre en regel om at personer som mottar uføretrygd med en uføregrad på 100 prosent, fortsatt kan få arbeidshjelpemidler dersom det er sannsynlig at inntekten vil overstige 0,4 G.

Departementet vil bemerke at det fortsatt vil være et vilkår for rett til arbeidshjelpemidler at hjelpemidlene er nødvendige og hensiktsmessige

for at mottakeren skal bli stand til å skaffe seg eller beholde arbeid, se § 10-5 tredje ledd. Det innebærer at det ikke innvilges arbeidshjelpemidler som er uhensiktsmessig dyre sammenlignet med inntekten søkeren forventes å kunne skaffe seg. Personer som mottar uføretrygd vil altså ikke ha rett til alle typer arbeidshjelpemidler selv om de forventes å kunne skaffe seg inntekt på mer enn 0,4 G. Regelendringen er ment å videreføre dagens terskel og gjeldende praksis for arbeidshjelpemidler til personer som mottar uføretrygd. Det innebærer at personer som mottar uføretrygd har rett til nødvendige og hensiktsmessige arbeidshjelpemidler dersom det er sannsynlig at de kan skaffe seg inntekt på mer enn 0,4 G.

Departementet viser til forslaget til endring i folketrygdloven § 10-5 fjerde ledd.

6 Ikrafttredelse

Uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra tjenstepensjonsordninger reduseres mot inntekt på årsbasis. I utgangspunktet tilsier dette at det ville vært mest hensiktsmessig om økningen av fribeløpet trådte i kraft 1. januar i et kalenderår. For at Arbeids- og velferdsetaten og offentlige og private tjenstepensjonsleverandører skulle hatt nødvendig tid til å gjennomføre endringene, ville dette bety at endringene tidligst kunne tre i kraft 1. januar 2027.

Departementets forståelse er at Stortinget likevel har ønsket at endringene skal tre i kraft i 2026. I vedtaket er det presisert at endringene skal tre i kraft 1. oktober 2026, med virkning fra 1. januar 2026.

Uføretrygd og uførepensjoner har – i tråd med gjeldende lovbestemmelser – også siden 1. januar 2026 vært beregnet ut fra et fribeløp på 0,4 G. Ikrafttredelse fra oktober 2026 innebærer at det tas sikte på at Arbeids- og velferdsetaten og tjenstepensjonsleverandører skal omregne den løpende reduksjonen med nye regler fra oktober måned. I denne omregningen legges det til grunn et fribeløp på 1 G for hele kalenderåret. Dette vil innebære at personer som har fått lagt til grunn en pensjonsgivende inntekt over 0,4 G, vil få redusert trekk i uføretrygd og uførepensjon på grunn av inntekten fra oktober. Trekket kan likevel ikke bli lavere enn null (noe som ville innebåret et tillegg i uføreytelsen), og dette vil derfor ikke kompensere alle fullt ut for at de har blitt trukket for

mye i starten av 2026. De dette gjelder vil få det resterende etterbetalt i etteroppgjøret for 2026, som gjennomføres i 2027. Også i etteroppgjøret skal det legges til grunn et fribeløp på 1 G for hele 2026. Fra 1. januar 2027 vil fribeløp på 1 G gjelde for den løpende ytelsen fra starten av året på normal måte.

Bakgrunnen for at Stortinget vedtok at økningen i fribeløpet skal iverksettes 1. oktober 2026, er at Arbeids- og velferdsetaten vil kunne gjøre nødvendige tilpasninger i sine systemer for beregning av uføretrygd fra folketrygden fra dette tidspunktet. Departementet legger til grunn at økt fribeløp også for uførepensjoner kan kreve omfattende endringer i systemene til offentlige og private tjenstepensjonsleverandører. Det tas forbehold om at omregningen av løpende uførepensjoner kan bli forsinket. Dersom tilpasningene ikke fullt ut er på plass til 1. oktober 2026, kan det bli behov for å justere utbetalinger i etterkant. Departementet foreslår derfor å overlate til Kongen å beslutte ikraftsettingstidspunktet. Selv om endringene i folketrygdloven trer i kraft 1. oktober, kan derfor Kongen fastsette at endringene i de andre lovene trer i kraft på et senere tidspunkt. I alle tilfeller skal endringene i reglene om uførepensjon fra tjenstepensjonsordninger, i likhet med endringene i folketrygdloven, gis virkning fra 1. januar 2026.

Departementet viser til forslaget til endringslov romertall VI.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Helårsvirkningen av endringen i fribeløpet for uføretrygd er anslått til en utgiftsøkning til uføretrygd på 762 millioner kroner, regnet for 2026. I tråd med den allerede vedtatte budsjettbevilgningen, anslås ikrafttredelse 1. oktober å medføre en utgiftsøkning på om lag 191 millioner kroner i 2026.

I 2027 vil endringen ha virkning på løpende ytelser i hele kalenderåret, samtidig som det skal gjennomføres etteroppgjør med etterbetalinger for 2026. Utgiftsøkningen til uføretrygd i 2027 anslås på denne bakgrunn til drøyt 1,3 mrd. kroner. Fra 2028 vil endringen gi normal helårsvirkning, og den årlige utgiftsøkningen anslås fra da av til om lag 0,8 mrd. kroner.

Administrative merutgifter i Arbeids- og velferdsetaten for å gjennomføre endringen er anslått til 6 millioner kroner i 2026, i tråd med den vedtatte budsjettbevilgningen. Deretter er de administrative merkostnadene anslått til om lag 1 millioner kroner årlig.

For uførepensjon fra Statens pensjonskasse er merutgiftene anslått til 6,9 millioner kroner. De

administrative merkostnadene for Statens pensjonskasse for å gjennomføre endringen anslås på usikkert grunnlag til om lag 10 millioner kroner i 2026. Det antas på usikkert grunnlag at konsekvensene samlet for kommunale tjenstepensjonsordninger vil være i samme størrelsesorden som for Statens pensjonskasse.

Alle budsjettanslagene gjelder før atferdsendringer. På kort sikt antas dette å gi et relativt godt bilde. Økt fribeløp kan påvirke hvor mye uføre arbeider ved siden av uføreytelser, antallet personer som får uføreytelser og hvordan uføreytelsene graderes. De økonomiske konsekvensene over tid kan derfor bli annerledes, avhengig av hvordan atferden påvirkes av regelendringene.

Forslaget til endring i folketrygdloven § 10-5 viderefører den gjeldende terskelen for når uføre kan gis hjelpemidler i arbeidslivet. Forslaget har derfor ikke økonomiske konsekvenser. Forslaget har heller ikke administrative konsekvenser av betydning.

8 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

Til lov om Statens pensjonskasse § 29

Første ledd gjelder fastsetting av inntektsgrensen, det vil si hvor mye inntekt pensjonisten kan ha uten at pensjonen skal reduseres. Bestemmelsen endres slik at uførepensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden også framover skal ha det samme fribeløpet både for uførepensjonen og uføretrygden, det vil si at fribeløpet øker fra 0,4 G til 1 G etter en ventetid på to år. I stedet for å ha den samme eksplisitte reguleringen også i lov om Statens pensjonskasse, foreslås det å henvise til fastsettelsen av fribeløpet i folketrygdloven. I tillegg flyttes nåværende første ledd fjerde punktum til tredje ledd.

Tredje ledd regulerer hva slags inntekter som skal regnes som inntekt som kan medføre at pensjonen reduseres. Det følger av bestemmelsen at som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. I *første punktum* blir ordet «eller» erstattet med «og» for å synliggjøre at pensjonsgivende inntekt og inntekt fra samme art fra utlandet ikke er ment å utelukke hverandre. Endringen i første punktum gir ingen realitetsendring. Det er tatt inn et unntak i leddet, og det er pensjonsgivende inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet. Det gjøres imidlertid også unntak for arbeidsavklaringspenger, overgangsstonad og omstillingsstonad fra folketrygdloven, se nåværende første ledd fjerde punktum. Bestemmelsen endres ved å ta inn også dette unntaket for å samle disse reglene, se forslag til tredje ledd nytt *tredje punktum*.

Bakgrunnen for endringene framgår av de alminnelige motivene punkt 4.3.

Til lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 12

Første ledd gjelder fastsetting av inntektsgrensen, det vil si hvor mye inntekt pensjonisten kan ha uten at pensjonen skal reduseres. Bestemmelsen endres slik at uførepensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden også framover skal ha det samme fribeløpet både for uførepensjonen og

uføretrygden, det vil si at fribeløpet øker fra 0,4 G til 1 G etter en ventetid på to år. I stedet for å ha den samme eksplisitte reguleringen også i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., foreslås det å henvise til fastsettelsen av fribeløpet i folketrygdloven. I tillegg flyttes nåværende første ledd fjerde punktum til tredje ledd.

Tredje ledd regulerer hva slags inntekter som skal regnes som inntekt som kan medføre at pensjonen reduseres. Det følger av bestemmelsen at som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. I *første punktum* blir ordet «eller» erstattet med «og» for å synliggjøre at pensjonsgivende inntekt og inntekt fra samme art fra utlandet ikke er ment å utelukke hverandre. Endringen i første punktum gir ingen realitetsendring. Det er tatt inn et unntak i leddet, og det er pensjonsgivende inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet. Det gjøres imidlertid også unntak for arbeidsavklaringspenger, overgangsstonad og omstillingsstonad fra folketrygdloven, se nåværende første ledd fjerde punktum. Bestemmelsen endres ved å ta inn også dette unntaket for å samle disse reglene, se forslag til tredje ledd nytt *tredje punktum*.

Bakgrunnen for endringene framgår av de alminnelige motivene punkt 4.3.

Til lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15

Første ledd gjelder fastsetting av inntektsgrensen, det vil si hvor mye inntekt pensjonisten kan ha uten at pensjonen skal reduseres. Bestemmelsen endres slik at uførepensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden også framover skal ha det samme fribeløpet både for uførepensjonen og uføretrygden det vil si at fribeløpet øker fra 0,4 G til 1 G etter en ventetid på to år. I stedet for å ha den samme eksplisitte reguleringen også i lov om pensjonsordning for sykepleiere, foreslås det å henvise til fastsettelsen av fribeløpet i folketrygdloven. I tillegg flyttes nåværende første ledd fjerde punktum til tredje ledd.

Tredje ledd regulerer hva slags inntekter som skal regnes som inntekt som kan medføre at pen-

sjonen reduseres. Det følger av bestemmelsen at som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. I *første punktum* blir ordet «eller» erstattet med «og» for å synliggjøre at pensjonsgivende inntekt og inntekt fra samme art fra utlandet ikke er ment å utelukke hverandre. Endringen i første punktum gir ingen realitetsendring. Det er tatt inn et unntak i leddet, og det er pensjonsgivende inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet. Det gjøres imidlertid også unntak for arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad og omstillingsstønad fra folketrygdloven, se nåværende første ledd fjerde punktum. Bestemmelsen endres ved å ta inn også dette unntaket for å samle disse reglene, se forslag til tredje ledd nytt *tredje punktum*.

Bakgrunnen for endringene framgår av de alminnelige motivene punkt 4.3.

Til folketrygdloven

Til § 10-5

Fjerde ledd endres for å videreføre den gjeldende terskelen for hvor høy inntekt det må være sannsynlig at personer som mottar uføretrygd kan skaffe seg for at de skal kunne få stønad til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet. Det er ikke særskilte regler for når personer med gradert uføretrygd kan gis slik stønad, se punkt 5.1. *Første punktum* endres derfor slik at det ikke lenger skal framstå som at hovedregelen er at personer som mottar uføretrygd ikke kan få stønad etter § 10-5. *Andre punktum* endres slik at personer som mottar uføretrygd og har en uføregrad på 100 prosent, fremdeles kan gis stønad til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet dersom det er sannsynlig at stønaden vil føre til at personen kan skaffe seg en pensjonsgivende inntekt som er høyere enn 0,4 G per kalenderår.

Bakgrunnen for endringene framgår av de alminnelige motivene punkt 5.2.

Til § 12-14

Første ledd fastsetter bunnfradraget, som er terskelen for hvor mye inntekt personer som mottar uføretrygd kan ha uten at uføretrygden reduseres. I gjeldende ordlyd kalles terskelen for en «inntektsgrense», men begrepet endres til «bunnfradrag» fra 1. juli 2026, se lov 22. desember 2025 nr. 117 om endringer i folketrygdlova og enkelte andre lover (oppfølging av tiltak i forslaget til statsbudsjett for 2026 m.m.). *Første punktum*, som i dag utgjør hele leddet, endres slik at størrelsen på

fribeløpet ikke lenger framgår av punktumet. I stedet vises det til at bunnfradraget svarer til inntekt etter uførhet tillagt et fribeløp. Nytt *andre punktum* fastsetter at fribeløpet utgjør 0,4 G de første 24 månedene etter virkningstidspunktet for uføretrygd eller virkningstidspunktet for økning av uføregraden. Nytt *tredje punktum* fastsetter at fribeløpet øker til 1 G etter dette. Reglene innebærer at fribeløpet vil øke fra 0,4 G til 1 G i løpet av et kalenderår med mindre virkningstidspunktet for uføretrygd eller virkningstidspunktet for økning av uføregraden var 1. januar. Ettersom uføretrygd beregnes per kalenderår, vil det i året fribeløpet øker gjelde et vektet fribeløp som utgjør summen av 0,4 G multiplisert med andelen av året fribeløpet er 0,4 G, og 1 G multiplisert med andelen av året fribeløpet er 1 G. Nivået på G i den enkelte måneden skal også inngå. Det vektete fribeløpet året fribeløpet øker, vil dermed utgjøre en sum mellom 0,4 G og 1 G avhengig av når på året fribeløpet øker, se boks 3.4. Tilsvarende vil gjelde dersom fribeløpet reduseres fra 1 G til 0,4 G i løpet av året. Det vil skje dersom man har mottatt uføretrygd i mer enn to år og deretter får økt uføregrad, med ny ventetid.

Sjette ledd endres slik at departementet får hjemmel til å gi forskriftsregler om beregning av bunnfradraget. Det kan derfor fastsettes regler om hvordan bunnfradraget beregnes dersom det endrer seg i løpet av et kalenderår, for eksempel fordi fribeløpet øker. Det kan også gis regler knyttet til reduksjon av uføretrygd mot arbeidsinntekt, herunder om beregning av inntekt etter uførhet og forholdet til 80-prosentsregelen i § 12-14 tredje ledd.

Bakgrunnen for endringene og nærmere detaljer om forslaget framgår av de alminnelige motivene punkt 3.3.

Til tjenstepensjonsloven § 8-9

Første ledd gjelder fradrag for arbeidsinntekt i uførepensjonen. Bestemmelsen endres slik at uførepensjonister som også mottar uføretrygd fra folketrygden, også framover skal ha den samme grensen som i folketrygden for hvor mye inntekt uførepensjonisten kan ha før det gir grunnlag for fradrag i uførepensjonen. Dette innebærer at tillegget øker fra fire tideler av G til 1 G etter en ventetid på to år. I stedet for å ha den samme eksplisitte reguleringen også i lov om tjenstepensjon, foreslås det å henvise til fastsettelsen av fribeløpet i folketrygdloven.

Bakgrunnen for endringene framgår av de alminnelige motivene punkt 4.3.

Til ikraftsettingsbestemmelsen

Endringsloven trer i kraft når Kongen bestemmer, se del VI i forslaget til endringslov. Som beskrevet i kapittel 6, tas det sikte på at endringene trer i kraft 1. oktober 2026, med virkning fra 1. januar 2026.

Departementet er gitt hjemmel til overgangsregler i forskrift. Denne vil bli brukt dersom det oppstår praktiske spørsmål knyttet til at endringene trer i kraft 1. oktober 2026, men skal ha virkning for hele inntektsåret.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (oppfølging av Stortingets vedtak om økt fribeløp for uføre).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (oppfølging av Stortingets vedtak om økt fribeløp for uføre) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (oppfølging av Stortingets vedtak om økt fribeløp for uføre)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 29 første ledd tredje punktum skal lyde:
Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen *et fribeløp etter bestemmelsene i folketrygdloven § 12-14 første ledd*.

Nåværende første ledd fjerde punktum blir tredje ledd nytt tredje punktum.

§ 29 tredje ledd første punktum skal lyde:
Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 og inntekt av samme art fra utlandet.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd tredje punktum skal lyde:
Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen *et fribeløp etter bestemmelsene i folketrygdloven § 12-14 første ledd*.

Nåværende første ledd fjerde punktum blir tredje ledd nytt tredje punktum.

§ 12 tredje ledd første punktum skal lyde:
Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 og inntekt av samme art fra utlandet.

III

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 15 første ledd tredje punktum skal lyde:
Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen *et fribeløp etter bestemmelsene i folketrygdloven § 12-14 første ledd*.

Nåværende første ledd fjerde punktum blir tredje ledd nytt tredje punktum.

§ 15 tredje ledd første punktum skal lyde:
Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 og inntekt av samme art fra utlandet.

IV

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 10-5 fjerde ledd skal lyde:

Det ytes ikke stønad etter denne paragrafen til en person som *mottar avtalefestet pensjon* som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19. *Til en person som mottar uføretrygd og har en uføregrad på 100 prosent, kan det bare ytes stønad etter denne paragrafen* dersom det er sannsynlig at stønaden vil føre til at *personens pensjonsgivende inntekt vil overstige 40 prosent av grunnbeløpet per kalenderår*.

§ 12-14 første ledd skal lyde:

Når uføregraden fastsettes etter § 12-10, skal det fastsettes et bunnfradrag *per kalenderår*, som skal svare til inntekt etter uførhet (se § 12-9 tredje ledd) *tillagt et fribeløp. Fribeløpet utgjør 40 prosent av grunnbeløpet dersom det er mindre enn 24 måneder siden virkningstidspunktet for uføretrygd eller virkningstidspunktet for økning av uføregraden. Deretter utgjør fribeløpet 100 prosent av grunnbeløpet*.

§ 12-14 sjette ledd skal lyde:

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler *om beregning av bunnfradraget*, om reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt og om etteroppgjør.

V

I lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon skal § 8-9 første ledd andre punktum lyde:
Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntekt etter uførhet, som fastsatt etter § 8-3 tredje ledd, et tillegg *tilsvarende fribeløpet etter folketrygdloven § 12-14 første ledd*.

VI

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Departementet kan gi forskrift om nærmere overgangsregler.
